

Ljudski tednik.

Glasilo Narodne Ljudske Stranke.

Izhaja vsak četrtek.

Cena za Jugoslavijo: 20 Din za celo leto.

Za inozemstvo 50 Din za celo leto.

Posamezne številke stanejo po 1 Dinar.

Uredništvo: Ljubljana, Breg št. 12.

Telefon št. 119.

Uprava: Ljubljana, Sodna ulica št. 3.

Telefon št. 423.

Svojim volivcem.

Vsem, ki ste mi dali svoje glaso-ve, iskrena hvala za izkazano mi zaupanje.

Nismo uspeli. Tek javnega mnenja trenutno ni tako usmerjen, da bi mogel sprejeti trezne smernice Narodne ljudske stranke. Postavili smo se na temelj umerjene, stvar-jajoče realne politike in vabili ljudstvo na pot mirnega razvoja naše narodne države. Hoteli smo ljudstvu prihraniti nevarne peripetije. A ljudstvo, mlado in nepotipežljivo ter sto-ječe pod izredno težo razmer, želi takojšnjo radikalno rešitev državnih problemov in postavlja to svojo že-ľlo nad vse druge ozire. Ob takein razpoloženju naroda ni prostora za suhoparen program podrobnega na-rodne dela in politične umerjeno-sti.

Nočem raziskovati, v koliko so v tej volivni borbi sodelovali momenti druge vrste: sugestija mogočne, v sredstvih neizbirčne agitacije in člo-veško nagnjenje biti tam, kjer jih je več. Vse to so malenkosti, ki ne morejo biti od daleka ustvariti tako enotne ljudske volje, kakršna se je pojavila pri teh volitvah. Zato grem preko njih.

Kot vseskozi ljudski ču-tečmož, sprejemem odločbo ljudstva brez pridržka.

Izrekam obenem neomajno pre-pričanje, da je program Na-rodne ljudske stranke pravi, ki more privedi ljudstvo in državo do gotove boljše bodočno-sti, in da napoči kmalu tisti dan, ko bo ljudstvo v celoti to spoznalo. V megli in viharju se ne vidi prave slike stvari. Vselej pa pride ura, ko se vse razjasni.

Mi pristaši Narodne ljudske stran-ke smo si načrtali svojo pot iz lju-bezni do naroda in domovine, v trdni zavesti, da je prava. Skozi noč in neurje se bo naše ljudstvo povzpelo do jasnih poljan bodočnosti.

Nimam druge želje, kot da bi ljudstvo res našlo svojo srečo.

V Ljubljani, 19. marca 1923.

Dr. Ivan Šusteršič.

Volitve.

SLS ima vroče zaželjeno zmago v taki meri, kot je niti sama ni pričakovala. Z enotnostjo, kakršne še nikdar ni bilo, ji je slovensko ljudstvo poverilo mandat, da izpelje, kar je obetala. Sedaj je na njej, da po-kaže voljo in zmožnost, uresničiti ljudske želje. No-bena druga slovenska stranka je ne more pri tem motiti, kaj šele resno ovirati. Njej sami je dalo ljudstvo vse zauranje, vso čast in vso odgo-vornost. Če je bila v ustavotvorni skupščini le zastopnica relativne ve-čine slovenskega naroda, je sedaj narredovala za predstaviteljico ce-lega naroda. Od nje same je sedaj odvisna vsa slovenska politika. Že-limo, da se tega tudi zaveda. Po-rázila je z enim mahom vse ostale slovenske stranke in se povzpela do nekontrolirane samote absolutnega zmagovalca. Slovensko ljudstvo čaka sedaj na obljubljeno avto-nomijo, ki je istovetna z ločitvijo od države SHS v skoro vseh zadevah narodnega življenja. Le malenkostno območje bi še ostalo državno. Vse drugo bo reševala Slovenija sama zase. Tako je od vodstva SLS ob-ljubljeno in tako se ima tudi iz-polniti. Vsaj ljudstvo je teh misli in upravičeno je pričakovati, da misli ravno tako tudi vodstvo SLS. Pri-

čakuje se tudi, da ima SLS poleg dobre volje potrebne zmožnosti, da izvede svoj blesteči program. Tudi za te zmožnosti je odgovorna SLS. Skratka, dovesti ima svoj pro-gram v življenje. Dvomimo, da se bo ljudstvo zadovoljilo samo s predlo-gi, govori, članki in interpelacijami. Ljudstvo, ki je do skrajnosti nezado-voljno, hoče že enkrat videti odlo-čilno dejanje. To dejanje vidi v dale-kosežni federalizaciji države, katero obeta klerikalna „avtonomija“. S to avtonomijo mora sedaj SLS osrečiti slovensko ljudstvo. In ljudstvo pri-čakuje, da se to zgodi v najkrajšem času. SLS mora imeti že svoj trden načrt za izvedbo svojega programa, drugače ga ne bi bila mogla ponu-ja-ti s tako sigurno odločnostjo. Čaka-mo torej z zanimanjem na razvoj in dogodke prihodnjih mesecev.

Narodna ljudska stran-ka stopa brez zavisti v ozadje in čaka z ljudstvom vred na delo in uspehe SLS. A nihče ji ne more šte-ti v zlo, če tudi ob tej priliki povdari svoje stališče. NLS je uverjena, da se državna preuredba ne more izvesti drugače nego kompromi-snim potom in da se morajo v ta namen iskreno sporazumeti vse tri narodne edinice: Srbi, Hrvati in Slovenci. Brez sporazuma ni priča-kovati srečnega izhoda. Sporazum je pa odvisen od vsake edinice, ki pri-haja v poštev. Vsak drug način re-ševanja te velevažne zadeve prive-de do težkih in za ljudstvo nevarnih komplikacij. Lahko pridemo v še slabši položaj ljudstva, kot je dana-šnji. Lahko prijadramo tudi v popol-no ljudsko katastrofo. Vesten ljudski zastop se mora izogniti enemu kot drugemu. Ljudstvo ne sme nikdar biti predmet nevarnih eksperimentov. Ljudska blaginja mora biti zasi-gurana v vseh okolištinah.

SLS je dosegla velikan-sko zmago. Otroče bi bilo, iska-ti tako zmago drugod, kot v enotni volji ljudstva. Na Kranjskem sploh nobena druga stran-ka ni dosegla količnika. Najmanj gla-sov od vseh je pa dobila NLS. Ali je to znabiti dokaz, da nima prav? Ni-kakor! Pač pa je to dokaz, da mno-žica ljudstva njenega programa ni hotela sprejeti. Prihodnost šele bo pokazala, kdo je bil v zmoti: naša stranka ali ljudstvo. Bližnja prihod-nost pa že pokaže, kaj je v resni-ci s programom SLS. Nebotična zmaga SLS jo neizogibno sili, da da ljudstvu brez prikrajšanja vse, kratkomalo vse, kar mu je obljubila.

Na Hrvatskem je veliki zmagova-lec, kakor je bilo pričakovati, Ra-dič. Tam "pučkaši", kakor se ime-nuje hrvatski privesek naše SLS, ni-so mogli dobiti ne enega mandata. Godilo se jim je približno tako, kakor nam na Kranjskem. A to prav nič ne slabi pozicije SLS, nasprotno. Radič gre v svojih zahtevah glede državne preureditve še precejšen korak da-lje kot SLS, ker hoče samostojno hr-vatsko republiko v okviru Jugoslavi-je. Njegov program je tedaj bistvena opora „avtonomističnega“ programa SLS. Radičeva zmaga je tudi zmaga Koroškeve avtonomije.

Volitve so evidentno dokazale, da so Hrvati in Slovenci za svojo last-no državno samostojnost. Samo v meri te samostojnosti gredo Hrvati dalje nego Slovenci, — vsaj progra-matično.

Tretji faktor, Srbi, se je pa ob istem času izrekel proti enim in dru-gim: proti radičevstvu ravno tako kakor proti koroševstvu. Srbski vo-livci so jasno odklonili Protiča, edi-nega srbskega politika, ki je simpatiziral z avtonomističnimi težnjami. Volitve so torej prinesle jasnost v toliko, da so vstvarile docela čisto situacijo. Politični barometer v takih razmerah kaže na vihar. Ako hočejo Hrvati in Slovenci doseči svoj cilj, morajo započeti boj do skrajno-sti. Tak boj zahteva celih mož. Slovensko ljudstvo gleda na svoje može. Bližnja prihodnost pokaže, ga li čaka obljubljena radost ali brid-ko razočaranje.

Sušak.

Nad Sušakom je zaplapolala ju-goslovanska trobojnica in naši kra-ljevini bo odprta nova pot na morje. Čaka nas cela vrsta vprašanj, ki jih bomo morali rešiti, čakajo nas nove naloge, predvsem pa, da dvignemo luko v Sušaku na ono višino, ki je za našo trgovino nujno potrebna.

Ko so Madžari odtigali Reko Hr-vatski, je bil Sušak le neznatna vas, ki se je začela polagoma razvijati kot predmestje reške luke. V posled-nji dobi pa so si zidali bogati reški meščani svoje vile na Sušaku. Reka je znala napram Sušaku varovati svoje interese in Sušak je bil obsojen na životarenje, ni se mogel razviti v mesto, ni mogel razviti svoje luke. Poti iz vse okolice so šle v Reko, ne v Sušak. Sušak je bil mrtev kraj, kjer ni bilo nobene trgovine in nobenega prometa. Našo državo čaka naloga, da vse to popravi in pomaga razvoju Sušaka v bogato tržišče.

Treba bo dela na vse plati, pred-vsem treba graditi luko. Leta 1921. so izračunali, da bi bilo treba investi-rati za graditev moderne luke v Sušaku kapital 250 milijonov dinarjev. V tej vsoti so tudi že vračunjeni stroški za poslopja naše carine in druge stavbe na kopnem.

Luka v Sušaku prihaja v poštev za izvozni, uvozni in tranzitni pro-met. Seveda bo treba s pametnimi carinskimi odredbami in voznimi ta-rifi favorizirati Sušak, da bo tudi oni del našega izvoznega teritorija, ki gravitira proti Trstu, izbral pot na Sušak. Da ni to posebno težko, vemo še iz predvojne dobe, ko je Avstrija na naravnost umeten način in s po-sebnimi voznimi tarifi favorizirala tržaško luko in jo dvignila na svetov-no višino.

Težko je reči, koliko ton bi iznašal promet preko Sušaka. Dokler nima-mo natančnih podatkov iz posamez-nih naših pokrajin, koliko in po kateri poti izvažajo in uvažajo, dokler ni-mamo tudi natančnih podatkov, koli-ko znaša pri nas tranzitni promet, do-tlej je tudi vsaka točna statistika ne-mogoča.

L. 1921. se je izračunalo, da bi lahko iznašal izvoz iz Hrvatske in Srijema, iz Baranje in Slovenije, ki pa izvažajo in uvažajo zdaj predvsem preko Trsta, vsako leto približno 1.652.000 ton. Uvoz bi znašal 3441.000 ton, a tranzitni promet Primorja pa 2.213.000 ton. Skupno bi torej lahko šlo skozi Sušak 4.206.000 ton.

Koliko odgovarja ta proračun istini, nam je iz že navedenih razlo-gov težko soditi in se raje izognemo golemu ugibanju. Vsekakor pa mora

ostati vprašanje luke v Sušaku pred-met nujne pazljivosti naših vladnih in gospodarskih krogov.

Politični položaj.

Konferenca paritetne komisije v Opatiji se ni končala. Naši delegatje zahtevajo, da morajo Italijani na vsak način izprazniti Delto in Baroš. Zadi-čuje smo poročali, da so Italijani pri-volili v izpraznitev. Popraviti more-mo to v toliko, da Italijani spleti niso nikdar odklonili evakuacije, a gre že od začetka za način izpraznitve. Ita-lija stoji namreč na stanišču, da je treba vse reško pristanišče z Delto in Barošem dati pod upravo posebnega konsorcija (družbe). Člani naše po-svetovalne komisije za izvršitev ra-palske pogodbe v Belgradu pa so vztrajali na tem, da mora naša dele-gacija vztrajati predvsem na izročitvi Barosa in Delte brez vseh omejitev in je odklonila gospodarsko sovlado (kondominij). Nato so Italijani stavili nove zahteve, naj namreč Jugoslavija dovoli Ogrski z Reko prost tranzitni (prehodni) promet preko Jugoslavije, ker pa naša država še ni sklenila z mažarsko trgovske pogodbe in je tudi ne more, dokler obojestranske poli-tične razmere niso urejene, zato je ta predlog za nas nesprejemljiv. Sled-njic je naša vlada pristala na mešan konsorcij za Baroš in Delto pod sle-dečimi pogoji: 1. Konsorcij se raz-čigne na celo pristaniško ozemlje reskega corpusa separatuma (poseb-nega telesa) in na Delto ter luko Ba-roš. 2. Baroš in Delto morata imeti privilegiran položaj (= posebne pred-pravice ali svoboščine). Nato je pari-tetna komisija začela s pogajanjem gle-de pristaniških in železniških vpra-sanj, ki so v zvezi s kondominijem, in glede izkaznic za obmejne prebivalce, 16. t. m. se je sklenilo vse potrebno glede izkaznic za obmejne prebivalce, obenem pa se podaljša provizorični sporazum glede prometa med Reko in Sušakom za en mesec. Pri nadaljnjih sejah se je razpravljalo o raznih pro-blemih, ki tvorijo sistemizacijo Reke, predvsem o železnicah, zlasti o prometu med Reko in Kastvom in o vodnem režimu Rečine.

Dosedaj, kolikor je znano, med našo in italijansko delegacijo v Opati-ji ni še prišlo do končnega sporazu-ma.

Jugoslovansko - bolgarska konfe-rencia v Nišu radi obmejnih sporov in pobijanja komitaštva se bliža svojemu koncu. Kakor so poročali listi, se je dosegel popoln sporazum med našo in bolgarsko delegacijo in bo konven-cija (dogovori) menda sestavljena že 22. t. m., nakar bo podpisana. —

**Naročajte in razširjajte
„Ljudski tednik“!**

Volivni boj je končan.

Na vsej črti so zmagale plemensko-šovinistične stranke: v Srbiji centralistični radikalci, na Hrvaškem federalistični Radićevi republikanci, v Sloveniji pa avtonomistična Slovenska ljudska stranka. Po sedaj znanih poročilih so izvoljene v Jugoslaviji sledeče stranke: radikalci (Pašić) so dobili 110 (109) mandatov, Hrvatska republikanska seljačka stranka (Radić) 70, demokrati (Pribičević-Davčević) 51 (50), Slovenska ljudska stranka in vojvodinski Bunjevci skupaj 24, muslimani (dr. Spaho) 18, turški džemijet 13, Zemljoradniki 9, Nemci 7, socialisti 3, Trumbić-Drinković 2, črnogorski avtonomisti 2, Samostojna kmetijska stranka 1, Srbska stranka 1 in Romuni 1 mandat; 1 mandat, in sicer v Dalmaciji, je nezaseden.

Protič (radikal) je s svojim revljonizmom popolnoma propadel.

Vseh poslancev v novi narodni skupščini bo 313. (V stari skupščini je bilo 419 poslancev.)

Posamezne pokrajine v Jugoslaviji imajo to-le število mandatov: Srbija 73, Južna Srbija 41, Vojvodina 34, Hrvatska-Slavonija 69, Bosna Hercegovina 47, Dalmacija 16, Črna gora 7 in Slovenija 26 mandatov.

Slovenija je po volivnem redu razdeljena v tri volivna okrožja: mesto Ljubljana (1 poslanec), Maribor-Celje s Prekmurjem (15 poslancev) in Ljubljana-Novo mesto (10 poslancev).

V Sloveniji se je udeležilo volitev v Ljubljani 5 strank, na Kranjskem 8 in na Štajerskem 10 strank.

Največ glasov v Ljubljani je dobil Napredni blok (združena Narodno napredna stranka in demokratska stranka, to so liberalni starini in mladini), t. j. 3511 glasov; na Štajerskem in Kranjskem pa Slovenska ljudska stranka s preko stotisoč glasov.

V Sloveniji so izvoljeni ti-le poslanci:

V Ljubljani: demokrat Josip Reisner, profesor v Ljubljani.

Na Kranjskem: od Slovenske ljudske stranke:

Dr. Anton Korošec v Mariboru;

Anton Sušnik, profesor v Ljubljani;

Jože Gostinčar, pos. v Ljubljani;

Ivan Stanovnik, pos. v Horjulu;

Janez Brodar, posest. v Hrastju pri Kranju;

Janez Strein, posestnik v Kapli vasi pri Komendi;

Fran Kremžar, urednik v Ljubljani;

Karel Škulj, župnik v Dol. vasi pri Ribnici;

Jože Nemanič, posestnik v Želebeju pri Metliki.

Od Samostojne kmetijske stranke:

Ivan Pucelj, posestnik v Vel. Laščah

Na Štajerskem: od Slovenske ljudske stranke:

Dr. Anton Korošec, profesor v Mariboru;

Josip Skoberne, posestnik v Dolskem;

Davorin Kranjc, posestnik pri Sv. Jungertu;

Jožef Klekl, župnik v p. v Črenšoveh;

Dr. Jož. Hohnjec, prof. v Mariboru;

Juri Kugovnik, posestnik in kovač na Prevaljah;

Štefan Falež, posestnik v Orehovi vasi;

Fran Žebot, urednik v Mariboru;

Vlado Pušenjak v Mariboru;

Geza Štifter, profesor v Matjancih;

Ivan Vesenjaj, profesor v Mariboru;

Jakob Vrečko, posestnik v Boletini pri Ponikvi;

Radićevca:

Stjepan Radić, Zagreb;

Štefan Čišmešija, posestnik v Prelogu.

Nemec:

Fr. Schauer, urednik v Celju ali socialist

Golouh, urednik v Mariboru.

Kdo od teh dveh je izvoljen, še ni uradno ugotovljeno.

Vse druge stranke so propadle.

Zanimivo je primerjanje glasov, ki so bili oddani za posamezne stranke pri volitvah v konstituantno leto 1920 in pri letošnjih volitvah.

V Sloveniji je nastopilo 1920. pri volitvah v konstituantno 7 strank v treh volivnih okrožjih. Leta 1923 pa je nastopilo na Kranjskem 8 strank, na Štajerskem pa 10 strank.

V sledečem dajemo statistični pregled volitev leta 1920. in 1923., tiče se glavnih strank. Demokrati so dobili leta 1920 v vseh treh okrajih skupaj 12.288 glasov, leta 1923 pa 16.898, več za 4.610; SLS je dobila leta 1920 skupaj 58.971, leta 1923 pa 112.020, več za 53.049; Sam.

kmetijska stranka je dobila leta 1920 skupaj 33.010, leta 1923 pa 10.066, manj za 22.066; Narodna socialna stranka je dobila 1920 skupaj 6.186, leta 1923 pa 3.890, manj za 2.296; komunisti so imeli leta 1920 16.289, leta 1923 pa 13.223, manj za 3.066; Socialisti so imeli leta 1920 29.541,

leta 1923 7.070, manj za 22.471. Od novih strank so dobili letos: Nar. ljudska stranka 875 glasov, Novačana republikanska stranka 2.387, Narodna radikalna stranka 1.353, Radićeva stranka 10.369, Nemci 6.367.

Kako se bodo stranke v skupščini grupirale, se še ne more vedeti. Tudi se ne ve, če pojde Radić s pristaši v Belgrad. Kakor se čuje, namerava Radić oklicati hrvaško seljačko republiko dne 25. t. m., na kateri dan je sklical v Zagreb prvo poslansko sejo, da se doleži in reši spor s Srbijo. Za 15. aprila pa je sklical veliko skupščino za vso Hrvatsko, da se narodu objavi ali ustvarjeni sporazum ali pa potreba še ostrejšše in odločnejše borbe.

Na vsak način je položaj po sedanjih volitvah v državni tak, da se je bati vznemirljivih dogodkov, zlasti vsled tega, ker so zmagale tri stranke, ki so skoraj do skrajnosti neodjenljive.

POLITIČNE VESTI.

+ SLS v album. Tajništvo SLS vodi krasno spominsko knjigo ali album, v katerega se vpišejo sproti vse znamenitosti iz strankinega življenja. Prav skrbno pazijo, da ne ostane nobeno delo njihovih pristašev, kjer gre za zvestobo verskih načel. Ko sem zadnjič pregledoval spominsko knjigo, sem našel, da so čisto pozabili na znani drugi zakon, ki ga je podpisal katoliški duhovnik in načelnik SLS, dr. Anton Korošec. Da se to ohrani v hvaležnem spominu, naj nam bo dovoljeno objaviti, kako se glasi člen 68 naredbe od 21. junija 1920, štev. 296 Uradnega lista z dne 9. avgusta 1920, štev. 92: „Ako je en zakonec, če je drugi po tej uredbi proglašen za mrtvega, pa se pozneje pojavi ali oglasi, med tem stopil v nov zakon, je smatrati ta zakon za polnoveljavnen, v kolikor je trajal, — in otroke v njem rojene za zakonske. Če se zakonec prejšnjega zakona v roku treh mesecev izza dne, ko se je pojavil pogrešanec, ne zedinita, da bi nadaljevala zakon, ostane novi zakon v veljavi.“ Pod to postavbo je med dvajsetimi odgovornimi ministri podpisan na petem mestu „dr. Korošec“, za njim pa ministri Pribičević in dr. Kukec.

+ Radovedno vprašanje. Gospod profesor I., vprašate nas, kdo je svoj čas, kmalu po začetku svet. vojne, posredoval pri notranjem ministrstvu na Dunaju za razpust Sokolske zve-

ze. Ali ne bi bilo bolje, če greste vprašati gospodoma SLS, ki so točno poučeni o delu svojih ljudi v Ljubljani in na Dunaju. Res je tudi nam znano, kdo je to bil, — toda avtentičen odgovor dobite le pri SLS, ker tisti gospod ni bil nikdar naš pristaš, nikdar naš somišljenik, ampak bil je eden prvih mladincev in po pričevanju Slovenčevem vedno hud nasprotnik dr. Šusteršičeve strankarske politike. Nam je le znano, da v tem oziru obstoje še spisi pri dunajski centralni vladi, kjer je omenjeni gospod zahteval ne samo razpust Sokolske Zveze, nego tudi razpust vseh pri zvezi včlanjenih društev ter zasego društvenih arhivov, ki bi podali brezmejno dokaznega gradiva za vele-srbsko agitacijo po sokolskih društvih. Z uspehom tega posredovanja pa mož ni bil zadovoljen in je, prišedši v Ljubljano, zabavljaj čez notranjega ministra, ki ni izprevidel potrebe, da bi ustregel njegovi želji. Ni sicer rad hodil pritiskati na ministrske kljuke, vendar v tem slučaju se mu je stvar zdela že toliko važna, da je napravil častno izjemo. — Ime tega gospoda Vam pove vsak član vodstva SLS, ki se je v l. 1914 do 1918 bavil s strankarsko politiko.

† „Slovenec“ se norčuje iz volivcev SLS. „Slovenec“ se zaletava v izjavo dr. Šusteršiča, ki jo prinašamo na uvodnem mestu ter pravi med drugim: „Kar hoče „enotna volja ljudstva“, je vedno izvedljivo, če ne hitro pa počasi.“ Gospodje pri „Slovencu“ so pozabili, da so neprestano upili in obljubljali, da bodo dosegli za Slovenijo avtonomijo, kakor hitro bodo volitve končane, če bo slovensko ljudstvo volilo kandidate SLS. Povedali seveda niso, kako bodo to avtonomijo dosegli. S svojimi obljubami so izvabili trenutno večino slovenskih volivcev v svoj tabor in sedaj je njihova dolžnost, da svoje obljube tudi izpolnijo. Ljudstvo pričakuje, da bo z avtonomijo dobilo tudi boljše življenske pogoje in si bo samo rezalo kruh. Če gospodje od SLS že danes, par dni po volitvah govorijo o tem, da se bo volja ljudstva izvršila počasi, potem je to norčevanje iz ljudske volje in igranje z ognjem. Slovensko ljudstvo noče in ne more čakati, izvoljeni poslanci SLS pa imajo sedaj dolžnost, da izpolnijo svoje obljube. Odgovornost za ves nadaljni razvoj razmer v Sloveniji leži na njihovih ramah. S tem, da je večina v Sloveniji volila SLS, ni še čisto nič narejenega za slovensko ljudstvo in če pogledamo imena izvoljenih poslancev, vidimo, da nimamo nobenega jamstva za to, ker so bili isti ljudje tudi preje poslanci, pa niso

za slovensko ljudstvo dosegli prav nič. To vidijo jasno tudi gospodje okoli „Slovenca“, zato govorijo že danes, da se bo volja ljudstva izvršila, če ne hitro pa počasi. Mi pa mislimo, da ljudstvo ne bo dolgo čakalo, ampak bo zahtevalo izpolnitev obljub in tedaj obračun ne bo lahki!

Klerikalni napad na »Kmetijsko družbo«.

Za to velevažno strokovno družbo v Sloveniji se bije že delj časa boj med naprednimi in klerikalnimi prvaki. — »Slovenec«, ki v takih bojih ni izbirčen v sredstvih in mu dobro služijo tudi osebni napadi, se je zagnal tekom meseca februarja tik pred volivno kampanjo v bivšega ravnatelja te družbe Gustava Pirea. — V raznih člankih je očital Pireu, da je ta vršil razne kupčije z modro galico, z emajlirano posodo in z raznimi valutami na svoj račun in za svoj dobiček pod imenom Kmetijske družbe. — Na ta način je oškodoval družbo za ogromne vsote, obenem pa prekanil carinski urad, ker je spravil svoje blago iz inozemstva carine prosto, katero ugodnost uživa le družba. Carina bi znašala v tem slučaju okroglo 84.000 kron. Končno je pozival »Slovenec« ravn. Pirea, da naj odstopi, češ vsak mož bi bil že odstopil in zahteval preiskavo. Izrečno pravi: Odstopite mesto takim, ki ne bodo iskali v družbi samega sebe. Na tozadevno tožbo je izvajal pri obravnavi zastopnik »Slovenca« dr. Natlačen dokaz resnice glede vseh »Slovenčevih« trditvev.

Dokazuje, da je kupil Pire mesto 40 vagonov galice 50 vagonov. — Potrebno tujo valuto angl. funte za teh 10 Pirevskih vagonov pa je kupila družba s svojim denarjem in kreditom, za kar se je odprl za ravnatelja pri družbi tekoči račun, ki je dosegel skoro milijon dinarjev.

Ta dolg je odplačal ravn. Pire šele na »Slovenčeve« opomine iz strahu pred nadaljnimi razkritji. — Pri nakupu emajlirane posode si je izrečno pridržal 200% provizijo, katero mu je nakazala tovarna na njegov zasebni naslov. — Tudi pri nakupu riža mu očita 8674 kron provizije. — Vse to je delal ravn. Pire ne kot trg. nastavljenec, marveč kot javni funkcionar družbe, ki mu je poverila tako odločilno mesto. Predlaga izvedbo vseh teh dokazov in odstop aktov drž. pravdnictvu in pa fiskalni upravi glede carine. — Zastop. ravn. Pirea dr. Tekavčič

soglaša s predlogom na izvedbo dokazov. Omenja samo par kupčij, kakor kupčijo z galico. Ta kupčija je bila obvezna za 50 vagonov, glavni odbor je dovolil samo 40 vagonov in družba bi morala plačati v tem slučaju za storno 75.000 kron. Ker ni hotel družbe oškodovati, je izjavil, da prevzame vso event. škodo in je kupčijo sam izvedel. Zaslužek pa je izročil penzijskemu zakladu in uradništvu. Kredit je dobil pri Kmetijski posojilnici na osebno zaupanje in še proti garanciji. — Glede valute je resnica le ta, da je izvrševal vse te potrebne posle izključno le na svoje in ne na družbino ime. — Da bi bil pa jemal ravn. Pire od družbe provizijo, se zdi zagovorniku naravnost smešno. V svrhu predlaganih dokazil je bila obravnava preložena.

INOZEMSKÉ VESTI.

* Kjer se prepirata dva... V uvodniku desnorepublikanskega glasila »Republique française« od 9. t. m. preiskuje Jaques Bardoux, dober poznavalec angleških razmer, učinek poruhrske akcije na angleško gospodarstvo. V svojem članku, ki ima naslov: »En mesec Poruhrja in en mesec angleške trgovine«, prihaja do sklepa, da se je angleško gospodarstvo vsled poruhrske akcije znatno povzdignilo, in da nima Anglija prav nobenega vzroka za obžalovanje poruhrskega konflikta. Bardoux objavlja podatke iz letošnjega januarja in gotovo je, da so februarne številke za Anglijo še ugodnejše. Angleški uvoz in izvoz je v januarju dosegel višino, ki jo od januarja in februarja 1921 niso poznali. V primeri z januarjem 1922 se je angleška številka povišala za 30 od sto. Dobitek se je v primeri z decembrom 1922 zvišal pri uvozu za štiri milijone funtov šterlingov, pri izvozu pa devet milijonov. Angleška tekstilna industrija pri tem povišanju v januarju še ni nič pridobila, temveč je ostala, kakor je bila, toda kovinska industrija si je opomogla od težke krize iz leta 1921. Produkcija jekla je dosegla z 624.000 tonami v januarju t. l. skoraj mesečni povpreček iz l. 1913. Produkcija železa se je dvignila na 567.000 ton. Od početka poruhrske akcije so Francozi pogasili plavž za plavžem, v Angliji pa so zakurili v januarju 14 novih plavžev. Sedaj gori v Angliji 182 plavžev to je 103 več nego pred letom. Angleški premogovniki in kokarne ne morejo izvršiti vsek naročil s kontinenta. Izvoz premoga in koksa je v januarju t. l. prekoračil pet in pol milijona ton in se je približal številki iz

leta 1913, dočim je izvoz premoga v januarju 1921 padel pod lindino iz leta 1887 in ni znašal več nego 1.7 mil. ton. Produkcija premoga je bila v prvih petih tednih tega leta višja nego tedenski povpreček iz 1913. Bardoux pravi, da bo angleška izvozna statistika v februarju pokazala velikanski prirastek. Po dolgih mesecih je angleški delavski urad prvič zopet ugotovil povišanje mezd. — Jasno je razvidno iz tega, zakaj Anglija Franciji dokazuje svojo dobrohotno neutralnost v Poruhru, Nemčiji pa daje upanje, da Anglija obsoja poruhursko akcijo in da samo čaka na priliko, da bo posredovala v prid Nemčiji.

* Čeki proti inozemcem. Češki trgovski gremij in pomočniško društvo so zahtevali od vlade, naj prepove namestitve inozemskih uslužbencev, ker priranjajo dela celo za domačine. Tujci, ki pridejo na Češkoslovaško, naj dobe na potnem listu pripombo, da so le na poti skozi državo in nihče ne sme inozemca tako pripombo vzeti na delo.

* Reforma bogoslovnega študija. Pod vodstvom olomuškega nadškofa dr. Stojana se je vršila škofovsko konferenca, ki je prosila vlado za odobrenje načrta, da se podaljša teološki študij v semeniščih na 5 let. Tudi absolventom realk bo mogoče stopiti v bogoslovje, če absolvirajo preje enoletni tečaj iz latinščine in grščine.

* Prvi obrok vojnega dolga, namreč znesek 4.128.085 dolarjev je Anglija plačala Združenim državam.

* Italijanske državne železnice preidejo v privatne roke. Iz Rima poročajo, da je ministrski svet sprejel predlog o predaji državnih železnic privatnim podjetjem.

* V Dawsonu v Ameriki je ponesrečilo 40 Jugoslovanov. Čikaški „Hrvatski glasnik“ poroča, da se ob priliki velike rudniške eksplozije v Dawsonu (New Mexiko) kjer je našlo smrti 120 rudarjev, ponesrečilo tudi 40 Jugoslovanov, ki so bili tam zaposleni.

* Volitvena reforma v Italiji. Kakor poročajo iz Rima, je Mussolini iz velikega fašistovskega sveta izbral sedem odbornikov, ki so določeni, da uredijo načrt volitvene reforme.

Življenje popravlja.

V ruski sovjetski državi vlada v vseh panogah strašna zmešnjava. Napaka sledi napaki. Ker ljudstvo izpregleduje, da tako ne more iti dalje, so sovjeti sami primorani, da pobijajo svoje prejšnje odredbe z novimi, kar seveda velikokrat povzroča še večjo zmešnjavo, včasih pa le spravi stvar v boljši tir.

Lansko leto je sovjetska vlada izdala dekret, s katerim ukinja nacio-

nalizacijo vsega nepremičnega premoženja v mestih, t. j. odredba, po kateri se morajo vrniti prejšnjim lastnikom njihove hiše, poslopja, zemljišča itd. Ta dekret pa je omejevala odločba, da se vrnejo samo one nepremičnine, katerih vrednost do l. 1917. ni presegala vsote 10.000 zlatih rubljev. Ker pa je bila ravno do l. 1917. najbolj razvita trgovska konjunktura, zato ta odredba v velikih mestih ni imela skoro nikake praktične vrednosti, ker je vrednost takih poslopij znašala do l. 1917. z izjemno posameznih slučajev splošno več, nego 10.000 zlatih rubljev. Do pomena je prišla nova odredba le v predmestjih pri delavskih hišah, v uradniških stanovanjskih kolonijah in pa v manjših mestih, kjer je bila cena poslopjem nižja, nego v velikih.

Zanimivo je, da se ni oglasilo skoraj nič prejšnjih lastnikov, da bi sprejeli nazaj svojo lastnino. Vzrokov je več. Veliko hišnih posestnikov je pomrlo, veliko je bilo umorjenih med revolucijo, mnogi so se izselili svojevoljno ali pa so bili pregnani, nekaj jih je izginilo brez sledu. Poleg tega je mnogo hiš popolnoma razpadlo, veliko je bilo požganih, nekaj izropanih tako, da je v mnogih slučajih ostalo od lične stanovanjske hišice le še golo zemljišče z razvalinami. Tretji vzrok pa je bila bojazen bivših hišnih posestnikov, da jim je sovjetska vlada nastavila samo past. V zgoraj omenjeni odredbi o ukinjenju nacionalizacije stoji namreč tudi določba, po kateri mora lastnik, ki prevzame v posest svojo bivšo lastnino, »po možnosti in sredstvih« skrbeti za njeno dobro stanje. Mnogim se je pri tej določbi porodila misel, da bo spravil svoje poslopje zopet v red, sovjetska vlada pa mu bo isto zopet odvzela ali pa naselila vanj prisilne najemnike ali pa svoje urade. Zato marsikdo ni hotel prevzeti svoje bivše lastnine, dasi so ga mestni sovjeti k temu naravnost pozvali.

Zadnje čase pa prihajajo iz Rusije vesti, da se bivši lastniki oglašajo v vedno večjem številu. Posebno v gubernijskih mestih gredo lastninske transakcije gladko od rok in mestni sovjeti pomagajo bivšim lastnikom, kolikor je v njih močeh. To je posledica izmučenosti, ki jo je povzročila trpljenja polna doba vsled političnih, gospodarskih in socialnih eksperimentov. Pripomogla pa je k temu tudi uvidenost posameznih sovjetskih komisarjev. Mnogo sicer zagrizenih komunistov je moralo uvideti, da stanovanjskih hiš ne more obdržati v dobrem stanju niti občina, niti sovjetska stanovanjska komisija, temveč edino tisti, ki ima na hiši direkten interes in to je privatni lastnik. Vsled tega da-

nes nekateri sovjeti naravnost odpravijo upravo stanovanjskih poslopij s svojih ramen in gledajo, da se je čimprej iznebe.

Zanimiv slučaj v tem oziru nam nudi Penza, mesto v vzhodni Rusiji, ki je štel pred vojno kakih 100.000 prebivalcev. Tam je mestni sovjet ponudil povrnitev vseh poslopij bivšim lastnikom, ki pa so ponudbo odklonili, ker so se v njih nahajali delavci, ki so jih vanje naselili sovjeti l. 1920-22. Mestni sovjet je nato odredil, da imajo delavske rodbine tekom treh dni zapustiti stanovanjska poslopja in je ostal pri svoji odredbi tudi še potem, ko je centralna oblast to odredbo preklicala. Delavci so nato izjavili, da sploh nečejo prebivati v »buržujskih« hišah in so jih zapustili.

V Rusiji vznikajo nadalje neke vrste samozvanih notarijatov, ki se stoje iz treh oseb in uživajo splošno zaupanje, ker so voljeni od prebivalstva. Ti notarijati beležijo zemljiške transakcije, potrjujejo kupčije, izdajajo potrdila o posojilih, premoženjskem stanju posameznikov itd. Pridobili so si dober glas in uživajo že danes večjo avtoriteto, kot pa sovjetski uradi. Posebno kmetje, ki tvorijo še vedno najštevilnejši življ, vidijo v teh novih samoniklih notarijatih povratek pravnega reda in se z zaupanjem obračajo do njih. Sovjeti pa so prisiljeni, da jih molče priznavajo in zahtevajo včasih celo potrdilo takega notarijata.

Tako življenje samo polagoma popravlja pogoške in napake revolucionarnih ekstremistov.

DNEVNE VESTI.

— Opozarjamo cenj. naročnike, da bomo prihodnji številki „Ljudskega tednika“ priložili položnice. — Uprava.

— Umrl je v Št. Vidu pri Stičini preč. g. Jožef Golmajer, župnik v p. Pogreb se bo vršil danes 22. t. m. ob 10 dopoldne. N. p. v m.!

— »Ljudski dnevnik« je začasno prekinil izhajanje.

— Razpust Osrednjega urada za zavarovanje delavcev. Izpostava I. in II. v Ljubljani (prej Začasna delavska zavarovalnica zoper nezgode v Ljubljani in Železničarska zavarovalnica zoper nezgode v Ljubljani). Na podlagi zakona o zavarovanju delavcev in sklepa ravnateljstva Osrednjega urada za zavarovanje delavcev v Zagrebu z dne 23. februarja 1923 sta bili gornji instituciji, ki sta od leta 1919. naprej izvrševali nezgodno zavarovanje delavcev (železničarjev in rudarjev) v Sloveniji in Dalmaciji, z dnem 18. marca 1923 razrešeni svojih dolžnosti in je njih sedanj (likvidacijski)

delokrog prešel v pristojnost Osrednjega urada za zavarovanje delavcev v Zagrebu. Radi tega je vse dopise in pošiljke, ki bi se imele naslavljaniti bodisi na bivšo Začasno delavsko zavarovalnico zoper nezgode v Ljubljani, ki je od 1. julija 1922 nosila naziv „Osrednji urad za zavarovanje delavcev v Zagrebu, Izpostava I. v Ljubljani“ bodisi na bivšo železničarsko zavarovalnico zoper nezgode v Ljubljani, ki je od 1. julija 1922 nosila naziv „Osrednji urad za zavarovanje delavcev v Zagrebu, Izpostava II. v Ljubljani“ od sedaj naprej pošiljati na naslov: Osrednji urad za zavarovanje delavcev v Zagrebu, Preradovičeva ulica br. 44/1. — O tem se obveščajo vsi delodajalci in delojemalci, ki so bili dosedaj člani menovanih zavodov.

— **Zdravniške ordinacije za člane Okrožnega urada za zavarovanje delavcev.** Da se odpomore sedanjemu hudemu navalu bolnikov, posebno v dopoldanskih urah, bodo odsihod v ambulatoriju ljubljanske poslovalnice, Gradišče št. 2, zdravniki takole ordinirali: Ob delavnikih vsak dan od 8. do pol 10. g. dr. Pavel Janežič, od 9. do pol 11. g. dr. Ivan Zajec, od pol 11. do 12. g. dr. Peter Košenina, vsi trije za splošne bolezni, od pol 12. do pol 14. g. dr. Tone Jamar za pljučne bolezni, od pol 14. do pol 15. g. dr. Bogdan Derč za otroške bolezni, obenem posvetovalnica za matere, od pol 14. do pol 15. g. dr. Pavel Krajec in od 17. do 18. g. dr. Franc Minar, oba za kirurgijo (telesne poškodbe, rane itd.), g. dr. Minar obenem za ortopedijo (izkrivljenje udov, hrbtenice itd.); vsak dan izvezemši četrtka od 8. do 9. g. dr. Jernej Demšar za kožne in spolne bolezni, ob torkih, četrtkih in sobotah od pol 13. do pol 14. g. dr. Ivan Pintar za ženske bolezni in porodništvo. Četrti zdravnik za splošno medicino, kojega imenovanje se v kratkem izvrši, bo ordiniral od 15. do pol 17. Nakaznice za zdravniške se izdajajo v poslovalnici, Gradišče št. 2, vsak delavnik od 8. do 13., tako da tudi popoldne prihajajoči člani lahko dobe takoj zdravnika. Pravica do pomoči ob bolezni in nezgodi se dokazuje s potrdilom delodajalčevim, da je zavarovaneec resnično zaposlen.

— **Zamena 1000 dinarskih bankovcev.** Belgrajski listi poročajo, da bodo v začetku aprila vzeti iz prometa 1000 dinarski bankovci in nadomeščeni z novimi.

— **Tuji se v jugoslovanskih podjetjih ne smejo nastavljaniti,** ako v to izrečno ne privoli ministrstvo za socialno oskrbo. Po določilih zakona o zaščiti dela se kaznujejo prestopki z globo do 3000 Din.

— **Za stalnega vojaškega duhovnika v Valjevu** je imenovan g. Franc Jazbinšek, dosedanji kaplan v Rajhenburgu.

— **Smrtna kosa.** V Ljubljani je umrl v soboto, dne 17. marca lekarnar Piccoli v 73. letu svoje starosti. N. v m. p.!

— **Pri posestniku Planinšeku na Sp. Hudinji** št. 6 so neznani tatovi v noči od srede 14. na četrtek 15. marca razkopali pol metra debel zid, da so mogli vdreti v shrambo, odkoder so odnesli meso od petih svinj in tudi še drugih stvari. Skupna vrednost znaša 75.000 K. Razpisana je velika nagrada za izsleditev tatu.

— **Pretep med otroci.** Na poti iz šole domov so se sprli otroci med sabo ter se tudi pretepali. Tilko Grčar, sin učitelja iz Ljubljane, pa je pograbil součenca Ivana Zadnikarja ter ga tako močno vrgel ob tla, da je ta zadobil precejšnje notranje poškodbe, vsled česar je moral iskati pomoči v bolnici.

— **Napad.** Miš Franc, sin posestnika iz Soteske pri Mořavčah se je vračal zvečer domov. Na cesti pa so skočili v njega brez vsakega vzroka Anton Bištan ter brata Ivan in Josip Klopčič, ga podrli na tla in ga močno pretepli, na kar so hodili še s čevlji po njem toliko časa, da je Miš obležal nezavesten. Zadobil je težke notranje poškodbe, vsled česar so ga morali odpeljati v Bolnico.

— **Tatinska družba.** Pavle Kovač iz Sp. Dol, Val Javoršek iz Vaš pri Medvodah, Andrej Kovač, brat prvega iz Moravč, Al. Glavač iz Ločnika pri Boštanju in Tomaž Strašar iz Blatnega polja so se zagovarjali te dni pred ljubljanskim deželnim sodiščem radi raznih tatvin. Prvi štirje so kradli otavo, seno, deteljo, opeko, bukova drva in razno kmetijsko orodje. Zadnji obtoženec pa jim je dal na razpolago dvoprežen voz in hranil razno ukradenno blago. — Končno pa je Pavel Kovač prodal še svojemu soobtoženemu tovarišu voz. Obtoženci, ki so bili razen zadnjega že vsi večkrat občno kaznovani, deloma priznavajo in zvrčajo krivdo drug na drugega. Obsojeni so bili prvi na 18 mesecev, drugi na tri mesece, tretji na 3 mesece, četrtri na 5 mesecev težke ječe, Tomaž Strašar pa na 6 tednov ječe. — Povrniti morajo skupno 16.120 K škode in pa vse stroške.

— **Tatvina monstrance.** V Veržju je bila te dni iz zaklenjene cerkve ukradena srebrna monstranca, vredna 100.000 kron. Storilca še niso zasledili.

— **§ 104.** Delavec Jože Brecljnik je naletel precej natrkan na stražnika Grošlja in Semiča. Ker stražnikov ne more trpeti, osobito, če je malo pijan, ju je začel zmerjati s praviimi pristnimi ljubljanskimi barabskimi izrazi. Obsojen je bil pred ljubljanskim deželnim sodiščem radi tega na 14 dni zapore.

— **Orožne vaje bogoslovcev.** Minister vojne in mornarice je odredil, da morajo vsi bogoslovci in duhovniki, ki so rojeni leta 1898 in ki niso odslužili vojaške dobe, nastopiti trimesečno orožno vajo. in sicer od 1. julija do 1. septembra.

— **Nesreče.** V Mostah pri Ljubljani je igralo več otrok „skrivnico“. Šestletni Sojer Franc, sin železniškega čuvaja, se je skril za neko gramozno trugo, ki je padla nanj in mu zlomila obe nogi. Nesrečneža so pripeljali v bolnico. — Ocepik Ivan, posestnik iz Doberla, je delal svojemu prijatelju „ofreht“, pri čemer je hotel tudi streljati. Vzel je neko staro puško ter streljal ž njo. Ta se mu je pa pri prvem strelu razletela in mu raztrgala levo roko. Pripeljali so ga v ljubljansko bolnico. — Družina trgovca Žargija se je peljala včeraj s konji na izprehod. Nedaleč od Beričevega se jim je voz na nekem ovinku nenadoma prekucnil. Pri tem si je zlomila gospa Žargijeva levo roko. Večje nesreče ni bilo. Gospo Žargijevo pa so pripeljali v bolnico.

— **Bosanski krošnjar — slepar.** Tvrdka Feliks Urbanc v Ljubljani je dobila svoječasno pismo iz Banjaluke, s katerim je naročal Anton Kajfež, trgovec z usnjem, mešanin blagom in deželnimi pridelki precejšnjo količino blaga za moške in ženske obleke in perilo. Tvrdka Urbanc mu je odgovorila, naj pride trgovec sam v Ljubljano, pa je nasedla na podobno pismo tvrdka Souvan, ki mu je poslala za 24.000 kron raznega blaga. — Denarja ni bilo. Uvedla se je preiskava, ki je ugotovila, da mož ni niti trgovec, niti krošnjar, marveč navaden slepar. Deželno sodišče v Ljubljani je o tem tri dni razpravljalo. Obtoženec ni prišel k obravnavi, pač pa je svoječasno zaslisan priznal, da si je denar pridržal vsled emotnih stisk in težkih družinskih razmer. Obljubil je tudi, da hoče škodo povrniti. Kajfež je bil obsojen na tri mesece težke ječe in mora povrniti tvrdki 24.600 kron.

— **Papeški nuncij v Sarajevu.** — Pretekli teden je dospel v Sarajevo papeški nuncij msgr. Pelegrinetti, ki je izročil nadškofu dr. Šariću palij kot znak nadškofovske oblasti. Nuncija so sprejeli cerkveni in svetni dostojanstveniki.

— **Stanovanjska mizerija v Sarajevu.** Sarajevski „Jugoslavenski list“ poroča, da se je tekom meseca vsled potresa porušila in postalo za stanovanja nesposobnih 18 hiš. Brez strehe je ostalo okroglo 150 ljudi. Stanovanjska beda je zelo velika. List pozivlja vlado, da tej bedi odpomore.

— **Stokrat kaznovan.** Pred par dnevi so zaprli v Sarajevo nekega Edhena Nedapeka, ki živi in se prehranjuje na ta način, da obiskuje manjše gostilne, se dobro naje, potem pa se proti gostilničarju ponižno izjavi, da nima pri sebi denarja

in da bo plačal drugič. Sedaj je že stoti pot v zaporu, in sicer samo radi takih in sličnih pregreškov.

— **Ne v Egipt.** Izseljenci za Egipt ne dobe potnega lista, ker vlada velika brezposelnost v Egiptu in se bo moralo celo več jugoslovanskih delavcev vrniti v domovino. Potne liste dobe samo oni, ki morejo dokazati, da jim obstoj ni odvisen od njihovega dela.

— **Generalni direktor Narodne banke** g. dr. Novakovič je odpotoval pretekli teden na Dunaj, da prejme nov obrok našega deleža iz likvidacije zlate zaloge bivše Avstroogrške banke.

— **Aretacija defraudanta.** Zagrebška policija je aretirala na tamkajšnjem državnem kolodvoru železniškega blagajnika Cirila Naliza iz Subotice, ki je poneveril 120.000 Din in nato pobegnil. Izročen je bil sodnemu stolu v Zagrebu.

— **Velik dobrotnik.** V Belgradu je umrl 15 kratni milijonar Joca Jovanovič, ki je vse svoje premoženje zapustil v dobrodelne namene.

— **Zdravljenje bolnih otrok.** Ministrstvo za socialno politiko je ukazalo, da se gojenci otroških domov, ki jih vzdržuje izključno država, zdravijo brezplačno, t. j. na državne stroške. Stroške za zdravljenje gojencev, ki se zdravijo v bolnišnicah, ki se vzdržujejo z lastnimi dohodki, pa bo krilo ministrstvo za socialno politiko.

— **Roparski napad na vlak.** V nedeljo dne 18. t. m. je bil izvršen ponoči na tovorni vlak št. 567 v Podsušaku pri Zagrebu drzen roparski napad. Vlak je stal pred signalnim znamenjem in čakal, da postane proga prosta. Med tem časom pa je na vlak navalila oborožena tolpa banditov. Ustrelili so sprevoznika in enega zavirača krvavo pretepli. Ako so roparji napravili kako škodo, še ni znano.

— **Črnogorski učitelji** so se obrnili na naučnega ministra s prošnjo, da odpomore njihovemu mizernemu položaju in jim zviša plače.

— **Bolgarski komite med seboj.** Da je vladal na bolgarski meji med volitvami mir, se ni zahvaliti samo nastopu Stambolijskega in ukrepom naše vlade, temveč tudi prepričanjem, ki so izbruhnili med „makendonskimi“ samimi. Med obema strankama — ena je bila za to, da se preneha z vpadi v našo državo — se je pretekli četrtek razvil pravcati boj, ki je trpel cele tri ure. Bilo je mnogo mrtvih. Bojno razporeženje se noče poleči ter se poroča o vedno novih bitkah bolgarskih komitašev.

— **Izgredi po volitvah v Zagrebu.** Ko so v nedeljo zvečer čakali ljudje v Zagrebu pred uredništvom „Novosti“ na izid volitev in je po objavljenih številkah pričela množica vzklikati, je navalil nanjo oddelek policije, vsled česar je nastala velika zmešnjava ter so pričeli ljudje bežati na vse strani. Mnogi so popadali po tleh, drugi pa so v begu hodili preko njih. V kratkem je bila Strossmayerjeva ulica popolnoma čista. Sku-

pina manifestantov je naletela na Zrinjevca na oddelek vojske. Pri čiščenju Zrinjevca se je nehote ranil neki vojak od bodala drugega vojaka. Drugi del manifestantov je pri Bregoviti ulici razgnala policija na konjih. Ob 10. uri je došlo pred Narodno kavarno do spopada med jugoslovanskimi in hrvatskimi nacionalisti. Z obeh strani so pričeli padati strelji, policija pa je posredovala in napravila red. Ob tej priliki je bil ranjen neki policaj z nožem v roko, neki drugi človek pa je bil v gneči ranjen v nogo od strele z revolverjem. Takoj so bili zaprti vsi lokali in tedaj je nastal v Zagrebu zopet mir.

Vojna in deca.

Na podlagi gradiva zagrebškega statističnega urada je predaval minulo leto dr. g. Bogić v srpskem zdravniškem društvu o statistiki rojenih in umrlih otrok na Hrvatskem in v Slavoniji s posebnim ozirom na spremembe, ki so nastale vsled vojne.

Ravnokar je izšlo to predavanje v tisku: G. Bogić. Statistika rojstva i umiranja odojčadi u Hrvatskoj i Slavoniji za vreme od 1909. do 1919. god. Brošuro, ki ima 40 strani in 6 tabel, je izdalo ministrstvo narodnega zdravja. Akoravno se omejuje pisec na Hrvatsko in Slavonijo, so rezultati njegovega raziskavanja tudi za nas važni, saj je Slovenija, zlasti pa Primorsko, v vojni še več trpela in morebiti bodejo nastopne vrstice vzpodbudile naše merodajne kroge, da zberejo podobno statistično gradivo iz naših krajev in ga objavijo za nadaljnja raziskavanja.

1. Živorojenci.

V letih 1909—1910 je bilo rojenih 82.960, in sicer 51.31 odstotkov moškega in 48.69 odst. ženskega spola. Glavna mesta Zagreb, Varaždin, Osijek in Zemun so imeli na 1000 prebivalcev 23.26 porodov, ostala pokrajina pa 31.21.

Število porodov se je med vojno znižalo. Pred vojno (1909—1914) je znašalo število novorojencev povprečno 99.232, med vojno pa je padlo število na 51.971, in sicer se je znižalo število novorojencev na deželi skoraj za polovico, v mestih pa nekoliko manj. Lahko se reče, da znaša število v vojni »poklanih nerojencev« skoro 190.000 duš.

Po narodnostih, ki bivajo na omenjenem ozemlju, so bili v dobi 1909—1917 najbolj plodoviti Slovaki (36.69), potem sledijo po vrsti Rusi, Srbi (34.90), Hrvati (31.58), Nemci, Mažari, Čehi (25.27), Slovenci (15.13). Če vzamemo Srbe, Hrvate in Slovence kot en narod znaša število živorojenih na 1000 prebivalcev 27.20 in pridejo Jugoslovani v tej vzporedbi na četrto mesto, torej za Nemci (29.64). Zanimivo je,

da je nataliteta Slovencev na omenjenem ozemlju tako silno nizka. Če pa upoštevamo le Srbo-Hrvate dobimo za njihovo nataliteto 33.24, kar pomenja, da prednačijo pred Nemci.

Poglejmo zdaj, v kakšni meri je trpela nataliteta posameznih narodov med vojno: Največjo izgubo na »poklanih nerojencih« so utrpeli Slovani, a med Slovani smo se še najbolj izmazali Jugoslovani. Od Jugoslovancev imajo sorazmerno največjo izgubo Srbi (primanjkljaj na 1000 prebivalcev: —19.88), v drugi vrsti Hrvati (—16.49) in potem Slovenci (—11.90). Povprečna izguba Slovanov znaša —20.27, izguba neslovanskih narodov pa —17.76. Nemci so utrpeli nekoliko več kot Čehi, najmanj pa Mažari (—15.84).

Zanimivo je, da potrjuje statistika že tolikokrat izrečeno trditev, da se med vojno večja število rojenih dečkov, in sicer se je zvišalo na omenjenem ozemlju za 0.14 odstotkov, po vojni je število novorojenih dečkov zopet padlo: 1915.: 51.02, 1916.: 51.25, 1917.: 51.38, 1918.: 51.79, 1919.: 51.71.

2. Nezakonski.

Predvsem se da konstatirati, da je najmanjše nezakonskih otrok v onih pokrajinah, kjer je najmanj tujega elementa, kjer je torej domače prebivalstvo v ogromni večini. Mesta izkazuje največje število nezakonskih porodov, povprečno 18.36 odstotkov (Zagreb prednjači s 27.34%). Samo ob sebi se razume, da je odstotek nezakonskih rojencev med vojno narasel, in sicer v mestih nekoliko manj nego na deželi (1.46, 1.68).

3. Mrtvorojenci.

Število mrtvorojenih je bilo po mestih dvakrat večje nego na deželi, pro mille 1.29 in 0.62. Po spolih: 55.97% mrtvorojenih moškega in 44.03 mrtvorojenih ženskega spola. Med vojno se je nekoliko zvišal odstotek mrtvorojene moške dece, a po vojni (l. 1919) se je zopet znižal na predvojno stanje.

4. Umrljivost otrok.

Od živorojene dece je umrla približno ena petina, a posebno visoka je bila umrljivost med vojno in je po vojni takoj zopet padla. Zanimivo pa je dejstvo, da je umrljivost med vojno bolj narastla na deželi (3.92%) nego v mestih (2.90%), nasprotno pa je padla umrljivost po vojni na deželi hitreje (znižanje znaša 1919. l. 6.20) nego v mestih (5.18). Najbolj je kosila smrt med deco l. 1915. in 1918. Nekatera mesta pa so bila tako srečna, da očitno niso mnogo trpela od vojske, vsaj umrljivost otrok ni rastla, temveč se je celo znižala (Petrovaradin, Koprivnica, Križevci). Največ sta trpela Brod in

Senj, kjer je narastla umrljivost za 7.91 oziroma 6.29%. Mnogo so trpeli tudi Sremski Karlovci in Zemun.

Umrlijivost otrok ženskega spola je bila med vojno večja nego umrljivost moške dece, celo znižala se je umrljivost moške dece: pred vojno 55.43%, med vojno 54.99%. Če primerjamo to dejstvo s tem, kar smo navedli popreje o naraščanju števila novorojene moške dece med vojno, sledi čisto jasno, da zua narava na dezdaj še nepojasnjen način ustvariti ob vojni, torej v dobi, ko se najbolj krči število moških take biološke predpogoje, ki ščitijo moško deco bolj nego žensko. Razmerje med številom moških in žensk, ki se v vojni na nenaraven način spremeni, popravi narava sama. Kdo nam bo razjasnil ta tajinstveni mehanizem narave!

Če pogledamo še umrljivost otrok po narodni pripadnosti dobimo zopet silno interesantno sliko. Največja je bila umrljivost pri Slovaki (23.76 na 100 živorojenih), potem sledijo po vrsti: Rusi, Nemci, Mažari. Na petem mestu so Jugoslovani (17.21%), potem Čehi. Če izpustimo pri Jugoslovanih Slovence, pridejo Srbo-hrvati na tretje mesto pred Nemce. In zopet je zanimivo, da je med Slovenci, ki živijo na hrvaškem ozemlju umrljivost otrok silno nizka 9.94, torej: pri nas doma je nataliteta mnogo višja nego pri Slovencih, ki živijo na Hrvaškem. Zato pa je pri nas tudi umrljivost dece mnogo višja: 1914. l. na Kranjskem 15 odstotkov- 1917. l. 21 odstotkov, 1918. l. v današnji Sloveniji nad 23 odstotkov, naši Slovenci na Hrvaškem pa (1909.—1919.) le 9.94 odstotkov. Za nataliteto imamo pa sledečo sliko: 1914. l. na Kranjskem 31 pro mille, 1915. l. 24, v celi Sloveniji 1917. in 1918. l. 17; naši Slovenci na Hrvaškem pa 1909. do 1917. l. le 15.13.

In koncem koncev, kaj nam povedo te suhe številke, če poiskujemo poglobiti se v njihovo smisel. Kaj pomenja, da skuša narava nadomestiti na tajinstven način izgubo, katero je zakrivila vojna?

To je gotovo, če bodo statistični podatki drugih pokrajin podali podobno sliko, potem je treba enkrat za vselej pribiti, da je trditve o vojni kot zakoniti naravni biološki potrebi velika zmota. Vojna ni zbiranje, ni preporod, ni nikakršen »Stahlbad«. Vojna je bolezen, ki sega z brutalnim uničevanjem v zakoniti razvoj organizma. Le tako je umeti, da organizem od izbruha te bolezni takoj reagira in da ga skuša na svoj način izlečiti, vzpostaviti prejšnje razmerje in prekinjeno zakonitost. st.

GOSPODARSTVO.

g Izvozni trg. Izvoz živine se je v zadnjem času zvišal, kar je pripisati predvsem znižanju eksportne carine. Izvoznikar, ki proda vole v Italijo, dobi za kg 4—4½ lire, kar znaša v naši valuti 72—81 K. Radi tega so tudi cene živini na domačem trgu silno poskočile in plačujejo eksporterji 50—60 K za kg žive vage. Podobno je z izvozom svinj, za katere plačujejo eksporterji 96 K, za pitane svinje pa 100 do 115 K za kg žive teže. Pričakovati je vsled tega, da bo tudi mast kmalu zopet poskočila v ceni. Z ozirom na našo trgovsko bilanco je živahnejši izvoz le pozdraviti, ker je to skoraj edina možnost, da pokrijemo ogromni deficit, ki ga izkazuje naš uvoz napram izvozu. A vsekakor je treba paziti, da bo na domačem trgu dovolj blaga po primerni ceni na razpolago. Poglavlje zase tvori izvoz plemenske živine. Visoke cene, ki jih ponujajo eksporterji, so zapeljale veliko število kmetov, da prodajo tudi teleta najboljše pasme, ki bi bila dobra za rejo. Posebno na Hrvaškem so razni trgovci-izvozniki kupili ogromno množino telet. Tu bi bilo treba pouka, a tudi morebitnih vladnih odredb, da obvarujemo našo živinorejo pred nepregledno škodo; gledati je treba, da ostane dovolj plemenske živine doma. Tudi v Sloveniji, kjer je izvoz zaklane živine nekoliko časa miroval, je zabeležiti živahnejše trgovanje z inozemstvom. V zadnjem času so pričeli povpraševati italijanski kupci po semenskem fižolu in krompirju in vse kaže, da se bo polagoma razvil živahnejši izvoz imenovanih pridelkov. Slejkoprej je v Sloveniji glavni izvozni predmet les, ki ga izvažamo preko Jesenic v Italijo, v manjših množinah pa tudi v Švico. Nekaj mleka izvažamo v Avstrijo. (st.)

g Zanimanje Nemcev za naš les. Neke nemške tvrdke v Berlinu so poslale našemu ministrstvu za trgovino in industrijo prošnjo, naj se jim dostavi imenik naših lesnih trgovcev. Ministrstvo je radi tega pozvalo vse trgovske zbornice, naj čim prej sestavijo te imenike in jih predložijo ministrstvu.

g O semenskem krompirju. Izkušnja nas uči, da je žetev odvisna od setve. A ne zadošča, da zemljo dobro obdelamo, da jo gnojimo, da negujemo in pazimo mlado rastlino, potrebno je predvsem, da uporabljamo pri setvi le dobra, zdrava semena, ki obetajo dober plod. Poglejmo, kaj nas uči izkušnja o semenskem krompirju! — Veliki gomolji, ki tehtajo po 110 g dajo na 1 ha 170 q sadu, srednji gomolji 70 g teže dajo 162 q in majhni gomolji 50 g teže dajo le še 130 q. Kakor vidimo torej, je višina pridelka odvisna tudi

od veličine gomoljev, ki jih rabimo za seme. V severnih deželah, zlasti na Nemškem, kjer so izvršili temeljite poskuse, priporočajo za saditev cele gomolje, ki so debela kakor kurja jajca in od 50 do 80 gramov težka. — Semenski krompir mora biti popolnoma zdrav, če je semenski krompir bolan, se lahko bolezen širi in uniči skoraj ves pridelek. Gomoljev, ki so že pogнали dolge bele kali, ne smemo uporabljati za seme, ker so te kali že izrpile dobršen del gomoljeve redilne snovi. Radi tega moramo semenski krompir varovati pred kaljenjem v kletih. Spomladi moramo paziti, da ga hranimo na hladnem, kupe razgrnemo in s tem preprečimo da bi se v kupih razvilo preveč toplote. — Pri nas in tudi drugod imajo navadno, da ne sadijo cele posamezne gomolje, temveč jih razrežejo na dva kosa. Ta navada se je posebno udomačila med vojno, ko je primanjkovalo semenskega krompirja in so radi tega rezali gomolje celo na štiri do šest kosov. Seveda je treba pri tem paziti, da ima vsak kos najmanj eno dobro razvito oko in dovolj mesa, ki mora nuditi mladi rastlini hrano. Omeniti pa moramo zraven, da so n. pr. na Nemškem že zdavnaj zavrgli saditev razrezanih gomoljev in da priporočajo tudi najnovejše strokovne knjige saditev celih gomoljev. Z rezanjem prizadenemo namreč gomolju rano, če je zemlja suha, popije iz te rane vlago, ki bi morali iti v prid mladi rastlini, če je pa deževje in zemlja vlažna, se lahko pojavi na rani gniloba, ki tudi ni v prid rastlini. V nekaterih krajih skušajo te rane nekako zaceliti s peskom ali pepelom. Vsekakor si zapomnimo, da bomo rabili rezane gomolje le tedaj, če imamo le malo semen na razpolago in če je prst dovolj rahla in topla, da seme hitro požene. — Med vojno se je zelo razširila tudi saditev krompirjevih sajenk. Krompir razgrnemo po lesah na svetlem in toplem, a ne presuhem prostoru (10°—15° C), da začne poganjati kali, te kali izrežemo z malim delom gomolja in ga vsadimo. Za prvim kalom se bo razvil drug, s katerim ravnamo isto tako. Konečno nam ostane še zmiraj kos krompirja, ki ga lahko uporabimo kot krmo ali človeško hrano. Vsekakor pa daje ta način saditve toliko dela, da je kvečjemu priporočljiv za vrtove ali prav mala posestva. — Posebno paznjo pa zasluži zgodnji krompir, saj ga tudi najdražje prodajamo. Mlada krompirjeva rastlina je za mrzlo zelo občutljiva in že iz tega sledi, da bomo sadili zgodnji krompir predvsem tam, kjer je zemlja zavarovana proti mrzlim vetrovom. Zgodnji krompir potrebuje več gnoja, saj se mora tudi hitreje razvijati nego pozni krompir. Če nismo s hlevskim gnojem že pognojili

predpridelku, je treba uporabiti za zgodnji krompir dobro preležan kompost in lahko pridenemo tudi nekoliko Tomasove žindre in kalijeve soli. Izmed raznih vrst zgodnjega krompirja bi omenili le šesttedenski krompir, ki daje 5 do 6 kratni pridelek, »cesarsko krono«, ki daje celo 15 do 20 kratni pridelek in končno »rano rožo«, ki sicer v okusu nekoliko zaostaja, a je njena rodovitnost še najbolj zanesljiva. — (st.)

g Kako gnojimo krompirju? Krompir ima mehke korenine, ki se razprostirajo le v dobro prerahljani zemlji. Iz tega pa že sledi, da je najbolje, če smo zemljo že jeseni na globoko preorali, da jo spomladi še enkrat preorjemo, če je pa to nemogoče, vsaj pred saditvijo. Drugo oranje ni treba, da je globoko kot prvo. Če je zemlja dobro pripravljena, se lahko krompirjeve korenine razprostrejo in najdejo dovolj hrane. Hrane pa potrebuje krompir zelo mnogo, in sicer na 1 ha: 60 kg dušika, 30 kg fosforove kisline in 100 kg kalija. Hlevski gnoj razrahljuje zemljo, ima dosti kalijevih snovi v sebi in je raditega pripraven kot gnoj za krompir. A zapomnimo si, da moramo s svežim hlevskim gnojem že jeseni gnojiti in ga plitko zaorati. Popolnoma napačno je, gnojiti s hlevskim gnojem in brž nato saditi krompir. Če smo krompirju gnojili jeseni s hlevskim gnojem, se priporoča spomladi gnojiti pred saditvijo s 75—100 kg amonijevega sulfata, 150—200 kg superfosfata in s 150 do 200 kg 40% kalijeve soli. Če gnojimo samo z umetnimi gnojili, je treba na 1 ha 200 kg amonijevega sulfata, 400 kg superfosfata in 400 kg 40 odstotne kalijeve soli. Polzkuš s tenil gnojili so se prav dobro obnesli. Imamo pa v novejšem času še celo vrsto drugih polzkusov z umetnimi gnojili. N. pr.: Gnojitev s 40 odstotno kaljevo soljo (150 kg na 1 ha) je zvišala pridelek na 1 ha 60 q. 40% kaljeva sol z 200 kg superfosfata s 100 kg čiliskega solitra je zvišala pridelek za 49 q na 1 ha. Čilski soliter je zvišal pridelek za 23 q oziroma 30 in 40 q (2 kratno gnojenje). — (st.)

DROBTINICE ZA GOSPODINJE.

g Kako očistim mastne in oljate steklenice? Raztopi en del mila v 80 delih vode in salmijaka. Potem napolni s to raztopino steklenice in deni jih v kotel, ki je napolnjen z isto raztopino. Kotel nekoliko časa grej. Ko je točno pomij steklenico z milačno vodo.

g Grenko mleko. Včasih mleko pogreni, se vleče in diši po plesnobi. Smetana se le šabo pinja, maslo postane tudi grenko. Verjeli tej boleznijo so razne glivice, mleko od stromolžnih krav, grenka, pokvarjena ali plisnava krma itd. Da odpravimo grenkobo mlika, je treba predvsem šnaga. Hlev in vse pretore, kjer hranimo mleko, je treba prebeliti z apnom, kateremu dodamo nekoliko žvepene kisline ali pa lizola, vse orodje in vse posode je treba tudi dobro osnažiti z lizolom. Pogostoma pa postane mleko radi tega renko, ker dobliva krava grenko in

slabo krmo. Tu je pač edino sredstvo, da to krmo takoj odpraviš. Ravnotako postane mleko grenko, če daješ kravi preveč repe, pese, oljnatih tropin, ovsene in grahove slame. Repe ne daj kravi več nego kvečjemu 10 kg na dan, pese pa ne nad 20. Oljnatih tropin ne daj več nego 1 kg in ne namoči jih v vodi.

g Rdeče mleko. Vzroki, da postane mleko rdeče so različni, predvsem neka vrsta glivice, ki povzročajo na površju rdeče pike, ki se vedno večajo. Včasih pa je temu kriva kri, ki se nahaja v mleku v trakovih in nitih. Zgodil se lahko, da poči kaka mala žilica v sescu ali da se nahajajo v vimenu turi ali rane. V poslednjem slučaju je potreba poklicati živinozdravnika. Včasih se pojavijo na površju mleka modre lise, ki jih povzročajo glivice. Večinoma postane mleko modro šele tedaj, ko se začne kisati, uporabi ga torej poprej.

g Kako si pripravimo dober jesih? Kar ti je ostalo od malin, katere si vkuhala, pomešaj z enakim delom vinskega jesiha. Mešanica naj stoji osem dni na toplem, potem jo precedi, pretoči v čiste steklenice in shrani na hladnem. — Naglita, nezrela jabolka, ki padajo jeseni z drevja, shrani v odprtem sodu, katerega postaviš v klet. Ko imaš dovolj tega sadja nabranega, deni ga v stiskalnico, sok pa shrani potem v odprti posodi, tako da vre 2—3 dni. Med tem si pripraviš sodček, ga izžgeš z vročim vinskim jesihi in ga shraniš v prostoru, kjer znaša temperatura 18—20 stopinj R. V ta sodček pretočiš oni sok, mu primešaš nekoliko rujavega vinskega kamna in imaš izboren jesih. — Iz olupkov jabolk, hrušk in drugega sadja si lahko pripraviš na sledeči način prav dober jesih. Olupke shrani nad štedilnikom, ko jih imaš dovolj, položi jih v stekleno posodo, dodaj enako množino vode in postavi vse skup na sonce. Ko bo mešanica dovolj vrela, precedi jo in jesih je gotov. — (st.)

g Koliko krme rabi goveja živina? Štiri do devet mesecev stara telečka rabijo dnevno: 1 kg zdrobljenega ovsja ali ječmena, pol kg otrobov, 3 kg boljsega sena in 2 kg slame. — Delavni volli rabijo na dan: 4 kg sena, 2 kg detelje, 7 in pol kg slame in 1 in pol kg zdrobljene koruze. — Molzne krave rabijo dnevno: 5 kg sena, 15 kg pese, 5 kg slame, 3 kg plev, 1 kg sezamovih tropin. Poleti pa rabijo molzne krave: 40 kg zelene detelje, 3 kg tropin in pol kg zdrobljene koruze. — Biki potrebujejo 3 kg zdrobljenega ovsja, 7 kg sena in 3 kg slame.

Afera Windischgrätz — Ristič.

Svoječasno je objavil državni upravitelj Windischgrätzovega posestva na Planini, Ant. Ristič, v listih „Poslano“, v katerem ostro nastopa proti Windischgrätzu in kr. namestniku Hribarju. — Pravni zastopnik Windischgrätz, dr. Triller, je objavil pri-

meren odgovor, ki je danes pod obtožbo. — V tem odgovoru se očita A. Rističu, da je devastiral star rodbinski park, da so njegovi ljudje slepo streljali in ogrožali osebno varnost, da je reduciral dajatve za Windischgrätzovo rodbino ter da je grozil, da se bo Narodna obrana maščevala zanj. — Dr. Triller je nastopil za svoje trditve dokaz resnice. Zato je izvajal kratko predzgodovino celega slučaja. — Po rapalski pogodbi je državna meja prerezala posestvo, tako da spada velik del posestva pod Italijo. Da brani lastnik svoje pravice tudi v Italiji, si je pridobil italijansko državljanstvo, kar je povzročilo pri nas silno gonjo proti njemu. Proglasila se je državna uprava, kot upravitelj pa je bil imenovan nestrokovnjak, bivši potnik v papirni stroki. Windischgrätz se temu ni upiral, ker je bil mnenja, da je to zgolj polit. čin, da gre za nadzorstvo obmej. posestva in laškega podanika. — Po kratkem sporazumnem sodelovanju so se začeli razni prepiri, Ristič je vedno več zahteval, česar mu pa lastnik ni hotel in mogel priznati. Iz maščevanja je devastiral park, mučil domačine in uvedel pravi nasilen režim s streljanjem. Na Trillerjev petlt, da naj se vošlje na Planino uradnik, ki bo celo zadevo preiskal, se je to zgodilo in posledica preiskave, katero je vodil dr. Vodopivec, je bila, da je bil Ristič odstavljen in imenovan za začasnega namestnika inž. Kosmač. Namestnik I. Hribar je potrdil kot prič, da je odredil vse to iz popolnoma lastnega nagiba brez vsakega vpliva. — Ker je rav. agr. dir. dr. Lukan odklanjal izpoved vrede nekaterih vprašanih, ker ne sme kršiti uradne tajnosti radi državnega prestiža, je bila obravnava v svrhu odveze molčečnosti uradne tajnosti preložena na negotov čas.

RAZNE.

r Najizdatnejši petrolejski vrelec na svetu. Iz Amerike poročajo, da je vnečujski konzul dobil sporočilo, da so odkrili v Larnu, v bližini Maroka petrolejski vrelec, ki daje dnevno 120.000 sodov petroleja. Trdi se, da je to najizdatnejši vrelec na svetu.

r Ameriški polet s Zeppelinom. Glasom uradnega washingtonskega poročila kontreadmirala Molleta, šefa zrakoplovstva v ameriškem pomorskem uradu, nastopi vodilji zrakoplov z B 1 v poletju nameravani polet okoli zemlje v smeri meridijana, ki vodi čez severni in južni tečaj.

r Še nepoznano kačo, ki so ji dali ime „Cibro“, so pripeljali pred kratkim iz južne Amerike v London. Te vrste kače imajo prav posebno lastnost, da niso človeku prav nič nevarne, ker se hranijo samo z drugimi strupenimi kačami. Nekdo, ki jo je opazoval v amerškem pragozdu, jo popisuje tako-le: Bil sem v pragozdu na lovu. Naenkrat sem se silno prestrašil, ko sem opazil v neposredni bližini velikansko kačo, ki je živo opazovala svojo okolico.

težko dihal. Trenutek na to sem se oddahnil, ko sem opazil, da veljkanska kača ne obrača pozornost name, marveč na drugo veliko kačo, ki je bila ovita okoli nekega drevesa. Umiril sem se popolnoma in takoj nato opazil, da je „Cibro“ jezna naskočila drugo kačo. Pograbila jo je s svojim žrelom za glavo. Žrtev se je poskušala braniti in je hlastnila s svojimi strupenimi zobmi po nasprotnici. Vendar pa je bil njen odpor zaman, ker jo je po par trenutkih premagala in jela požirati kar živo. Nudila se mi je čudna slika, ker se je zdelo, kakor da „Cibro“ nima glave. Rep njene žrteve se je strahovito zvijal. Kmalu nato pa je izgubil tudi ta v žrelu in ostala je samo „Cibro“.

r Revolver, ki le za nekoliko časa ubije. Kemik dr. Niemayer je izumil, kakor javljajo nemški listi, revolver, katerega projektli sestojijo iz raznih misterij, ki formirajo s pridatkom smodnika strel. Projektli se sproži na nasprotnika iz posebnega revolverja. Ko se strel sproži, se ovije okoli „zadetega“ plinov udušljiv oblak. Hud pok strela in ogenj smodnika povzroči najprej hud strah. Plin pride v oči in onemogoči začasno delovanje očesnega živca, vsled česar nastopi za več minut slepota. Služnice se razdražijo in zadeti mora globoko dihiniti, česar posledica je, da pridejo plini v pljuča in nastopi nekako zadušenje. Za prvi trenutek strašno orožje ne zapusti nikakih trajnih škodljivih posledic. Ustreljeni je le za nekoliko časa „mrtev“, odnosno nesposoben za odpor, vsled česar se ga lahko zveže in ujame. Revolver se da hitro zopet nabasati tako da je silajno obrambeno orožje.

r Številno smrtnih slučajev vsled nezgod se v Ameriki strahovito množi. Vzrok so večinoma avtomobili. Po poročilih nekega lista se ponesreči smrtno v Združenih državah 75.000 ljudi, torej vsakih sedem minut en človek. Avtomobilni promet sam povzroči na dan 35 smrti in 5000 otrok je etno žrtev avtomobilov.

r Ali je užitek vina škodljiv? Združene države ameriške so prepovedale vsak užitek alkohola. Načeli so pa vprašanje, je li užitek vina škodljiv. V Pasteurjevem Institutu potiskajo to vprašanje rešiti. Do sedaj potiskajo še niso zaključene, vendar trdijo, da že dosedanj rezultat kaže, da vsebuje vino snovi, ki dajejo človeškemu trupu zoper izvestne bolezni odporno moč.

r D'Anuncijs se preseli stalno v Rim, in sicer v vilo Falconieri, katero je svojčas bankir Mendelssohn podaril nemškemu cesarju Viljemu. Ta je pustil to vilo preurediti za bivaljske literatov, potrebnih počitka. V vojni je bila vilo sekvestrirana in je prešla v državno last na račun reparacij. Država je oddala vilo D'Anuncijsa v najem.

r Da je ponarejanje draguljev iznajdba novejšega časa, je splošno mnenje. To pa ni res. Že v egiptovskih grobnicah so našli poleg pristnih, tudi ponarejene dragulje. Po

Seneku so bile v Rimu tovarne za ponarejene dragulje. Egipčani in Rimljani so znali izdelovati steklo, ki je imelo na videz vse lastnosti pristnih dragih kamnov.

r Draga šala. Na prošli pustni torek so bogati kmetje v neki moravski vasi poslali po okrajnega zdravnika, naj pride na pomoč ponesrečencu. Došlemu zdravniku so med krohotom in šalami pokazali polomljen stol. Zdravnik se ni zmedel, niti se razljutil, marveč je obvezal polomljen stol z vso resnobo. Ko je sklenil delo, je predložil kmetom računček za 16.000 kron. Osupli kmetje so se seveda branili, ko pa je zagrozil s sodnijo, so se udali in plačali lepe denarce. Zdravnik si je odračunal pot iz mesta in celo ordinacijo, ostalo pa je daroval v dobrodelne namene. Koristna šala.

r Nov tunel so začeli graditi skozi pogorje Rocky Mountains v državi Colorado. Dolg bo 9 km in bo stal okrog 7 mil. dolarjev. Z novim predorom bodo postala pristopna neizmerna prirodna bogastva države Colorado. Računajo tudi na velika ležišča nafte — 50 milijard barelov. Poleg tega bo na razpolago 300 mil. ton sulfatov in nedotaknjeni pragozdi. Železnica bo spajala iztočno in zapadno Ameriko, ki jo je od severa proti jugu delilo nepristopno pogorje. Industrijski zapad pričakuje ogromen trgovinski promet proti vzhodu. Dosedanja transversalna železnica se je vzpenjala v višino 11.660 čevljev in je porabila 41% režijskih stroškov samo v borbi s snegom.

r Opice v Parizu. Zadnje čase je zavladala v Parizu nova moderna holecen — vse hoče imeti opice, kar je posledica izuma zdravnika Voronova, da s pomočjo opičjih žlez pomlaja ljudi. Ustanovila se je družba, ki je poslala svoje agente v Afriko po opice. Obetali so si mnogo od te akcije, toda mnogo živeli jim je po poti zbolelo in poginilo. Samo 20 jih je prispelo v Pariz. Cene opicam so se silno dvignile. Za šimpanza, ki je stal preje 400 frankov, se mora plačati preko 500, da celo 9000 frankov.

r Požar pogašen z dinamitom. Na ameriških petrolejskih poljih se je vnel vrelc, ki je gnil plamen do 100 m v višino. Z vodo niso mogli nič opraviti. Poslužili so se dinamita. Silna eksplozija in po njej povzročen zračni pritisk je udušil ogenj. Tak način se menda uporablja pri vseh velikih požarih.

r Dragoceni rokopis. Že od nekdaj so se ljudje, bodisi iz dolgega časa bodisi iz drugih nagibov, bavili s tem, da so zbirali razne predmete, kakor denar, znamke, hrošče, metulje itd. Te zbirke so, če so bile popolne, dosegale za interesente visoke cene. V vseh časih pa je bilo zelo priljubljeno zbiranje rokopisov. Rokopisi slavnih mož so se prodajali za neverjetno drag denar. Te dni se je vršila v Berlinu dražba rokopisov, kjer so dosežene cene presegle tridesetkratni znesek cenitve. Dasi gre tu za rokopise posebno znamenitih osebnosti, so cene vendar ne navadno visoke. Tako stane pismo, ki ga je dne 23. januarja 1786 pisala Oeserju izredno

duhovita dvorna dama vojvodinje Ane Amalije Saško-Weimarske Luiza v Gört-hausen, znana iz Göthejeve literature pod imenom Thusnelda, 240.000 mark. Pismo Bettine v. Armin Göthejev sinah, brez označbe dneva in kraja, 71.000 mark, pismo Klemensa Brentana iz Frankfurta ob M. od 13. avgusta 1805 45.000 mark Filipa Melanchthona o prejemu 75 florintov iz leta 1556, šest vrst, je bilo prodano za 48.000 mark, latinski albumski list Johanna Gottlieba Fichteja, datiran „Jennae, a. d. 17. September 1798, za 120.000 mark in pismo patriotske vsebine, ki ga je Fichte dne 18. oktobra 1806, torej štiri dni po bitki pri Jeni, naslovil „Resničnemu tajnemu voj-nemu, kabinetnemu in državnemu ministru“ za 140.000 mark. Pismo modroslovca Hegla državnemu ministru von Altensteinu, iz Berlina z naznanilom, da mu je izročeno rektorstvo berlinskega vseučilišča, je doseglo ceno 150.000 mark, zasebno pismo filozofa v. Schellinga, iz Caunstattu od 11. julija 1803, 66.000 mark in dve drugi pismi istega filozofa 61.000 in 40.000 mark. Pesem Ludwiga Anzenbergerja „Die arme Magd“ je prinesla 27.000 mark, pismo Freiligratha, 4 strani brez datuma, 16.000 mark, Grabbejevo pismo „Demolselle Klostermeier“, njegovi poznejši ženi, datirano „Deimold, den 22. Juni 1830“, pisano na eni strani, 51.000 mark, nedatirano pismo Franca Grillpazerja, osebne vsebine, 16.000 mark, pismo Georga Herwegha, politično-revolucionarne vsebine, naslovljeno nekemu prijatelju in tovarišu, brez datuma, 25.000 mark in humoristična poklonilna pesem šlezkega pesnika Karla v. Holtei Anastaziju Grünu z datumom „Graz, März 1863“, 21.000 mark. Nedatirano pismo Eduarda Mörikeja je bilo prodano za 110.000 mark, humoristična poprava objave o smrti Fritza Renterja, ki jo je pisal sam iz Neubrandenburga dne 18. novembra 1858 listu „Stettiner Zeitung“, 82.000 mark, literarno pismo Friedricha Rückerta, „Pfingsten 1819, Erlangen“, 27.000 mark, Schefflovo pismo iz „Rudolizell am badischen Bodensee, 17. Juli 1875, 15.000 mark, dalje pismo Theodorja Storma iz Heiligenstadta od 17. marca 1861 56.000 mark, pismo Ludwiga Uhlanda iz Tübingena od 9. oktobra 1860 51.000 mark in pismo Oskarja Wildeja 285.000 mark, Balzaca 160.000 mark, Alfreda Tennysona 112.000 mark, Emila Zola 97.000 mark, Ivana Turgenjeva 85.000 mark.

r Svetniki in francoski zakon. Pariški nadškof Dubois toži v svojem pastirskem listu nad usodno zmoto francoskih družin, ki se branijo otrok. Za vzgled stavi družine, iz katerih so izšli svetniki. Te družine so bile močnejše od 6 do 20 otrok. Sv. Tomaž Akvinski je bil n. pr. deseti otrok, Ignacij Lojzovski trinajsti. Sveta Felicita je imela 7 otrok, sv. Ludvik 11 in sv. Frančišek Borgia 8 otrok. Težko, da bi ta pastirski list izpreobrnil Francoze, ki so se navadili lagodnega življenja.

r Narodno sodišče po starem običaju. Pred kratkim časom se je dogodil v neposredni bližini Lovčena zanimiv slučaj, pri katerem so nastopili priprosti kmetje kot sodniki. V istem kraju živi številno plemo Paštrovičev in član tega plemena, Stevo K., se je vrnil pred nekoliko mesecev iz Amerike. Mož ni bil več mlad, a zavedal se je vrednosti svojih dolarjev in hotel se je oženiti z najlepšo devojkico plemena Paštrovičev. A lepi Mari ni bil ženin všeč, kar je bogatega Amerikanca silno razdražilo. Sklenil je, da se maščuje. Najprej si je pridobil zagotovilo staršev, da mu bodo dali Maro za ženo in, ko je zaslutil, da se lepa Mara ne bo več ustavljala prigovarjanju staršev, je poslal snubca, ki se je vrnil z odgovorom, da je Mara pripravljena se poročiti z njim. Brž nato pa je poslal Stevo snubca v vas Bečiče, zaprosil za neko drugo devojkico, razglasil svojo zaročitev z njo in tako Maro javno osramotil. Paštrovičev rod je bil do smrti užaljen in se je pripravil na krvno osveto. Tedaj pa je sklenil starosta občine Paštrovičev, da skliče narodno sodišče, ki naj sodi v tej zadevi. Na njegovo povabilo so se zbrali možje po starem običaju v samostanu blizu sv. Stjepana in so pričeli razpravljati. Sodišče je razpravljalo dva dni in končno razglasilo sodbo: Stevo mora plačati občini 200 dolarjev globo, oženiti se mora z devojkico iz Bečič, oče te devojkice se tudi kaznuje z denarno globo, ker je moral vedeti, da je Stevo že popreje zaprosil Maro. Snubec, ki je prišel k Mari, mora biti kum na svatbi; prvi mladenič iz plemena, kateremu pripada Stevo, mora zaprositi Maro za roko in njej je svobodno, da ga vzame ali odbije. S to razsodbo so rešili starešine dvanajstih Paštrovičevih plemen čast lepe Mare in preprečili krvotilje. Vsi prizadeti so sprejeli sodbo brez vsakega ugovora. (st.)

r Električna rastlina. V Nicaragui raste rastlina, ki ima posebno električno lastnost. Na razdalje 7 do 8 ur vpliva še na kompas in to tembolj, čimbolj se ji bliža. Če odrežeš vejo, čutiš električni udarec. Ocz noč zgine elektromagnetna moč te rastline skoro popolnoma, dočim je okolu 14. ure najmočnejša.

LISTEK.

Duše iz vlc.

Spisal Prosper Mérimée. — Priredil F. S.

(Dalje.)

„Najina stvar se razvija dobro,“ si je pomel roke don Garcia, brž ko sta mlada človeka ostala sama. „Nihče vas ne sumniči. Koregidor seveda, ki mi nič dobrega ne želi, mi brž izkaže čast in se spomni name. Prepričan je, pravi, da sem jaz ubil dona Kristovala. Vendar pa je med tem mnenje spremenil. In veste zakaj? Zato, ker so mu povedali, da

sem ves večer prebil z vami. Vaša svetost, moj dragi, je na tako dobrem glasu, da s svojim siljajem čisti tudi druge. Naj pride, kar hoče, na naju ne mislijo več. Bodočnost pa nama zagotavlja prebrisanost hrabre male Tereze: tako, zdaj pa ne misli va več na to in vdajva se zopet zabavi!“

„Ah! Garcia,“ se je razžalostil don Juan, „to je vendar žalostno ubiti svojega bližnjega.“

„Še bolj žalostno pa je,“ ga je zavrnil don Garcia, „ako naš bližnji ubije nas, in nad vse to žalostno, ako je treba dan pebiti brez kosila. Vabim vas torej danes na pojedino z nekaj vedno dobrovoljnimi tovariši, ki bodo vzradoščeni, ko vas zagledajo.“

Po teh besedah je odšel.

Kanjena vest našega junaka pa je že celila s svojim blažilnim vplivom lubezen; ničemnurnost jo je zacelila. Kajti dijaki, s katerimi je kosil pri Garcii, so šele zdaj izvedeli, kdo je bil pravi morilec dona Kristovala. Ta Kristoval pa je bil veljaven vlitez, ki je bil vsled svoje pogumnosti in izurjenosti strah dijakov. Zato je njegova smrt izzvala splošno veselje in srečnega zmagovalca so obsipavali s pokloni. Ako bi jim verjel, bi bil ponos, cvet, desnica vseučilišča. Z navdušenjem so napili na njegovo zdravje in dijak iz Murcije je zamislil slavo-spev, v katerem ga je primerjal Cidu in Bernardu del Karpio. Po končani gostiji je sicer don Juan še čutil težko srce, toda, če bi imel moč, da oživi dona Kristovala, je dvomljivo, ako bi se je poslužil, že iz strahu, da izgubi občudovanje in ugled, ki mu ga je ta smrt skovala na vseučilišču v Salamanki.

Zvečer pa so se obojestransko točno sešli na bregu la Tormes.* Dona Tereza je sprejela Juanovo roko (doslej je deklicam še nista ponudila) in dona Fausta Garcievo. Po kratkem šetanju sta se obe dvojici ločili zelo zadovoljno in z obljubo, da ne bosta opustili nobene prilike za svidenje.

Ko sta obe sestri zapustila, sta srečala med skupino dijakov plesoče ciganke s tamburicami in bobenčki. Pomešala sta se mednje. Plesalke so ugajale donu Garcii in odločil se je, da jih popelje večerjat. Predlog je bil takoj storjen in takoj sprejet. Kot fidus Achates* je bil don Juan zanj. Razdražen, ker mu je ena izmed cigank rekla, češ da je tak kot meniški novinec, se je trudil na vsak način dokazati, kako je ta primerek slabo iz-

* Reka.

* Zvesti tovariš.

bran: pridušal se je, plesal, pil in igral, kot bi to komaj zmogla dva dijaka drugega letnika.

Mnogo so se morali truditi, da so ga spravili po polnoči domov. Bil je več kot samo vinjen in v svoji divjositi je hotel zažgati Salamanko, potem pa popiti ves la Tormes, da ne bi mogel nihče pogasiti požara.

In tako je izgubljal don Juan drugo za drugo vse srečne lastnosti, ki mu jih je nakonila narava in vzgoja. Po treh mesecih svojega bivanja v Salamanki je pod vodstvom dona Garcie poponoma preničil ubogo Terezo. Spočetka je don Juan ljubil svojo gospodarico z vso ljubeznijo, ki jo čuti fant njeove starosti za prvo deklico, ki se mu uda; toda don Garcia mu je brez težave dokazal, da je stanovitnost samo čednost v možganih; sicer pa, ako se bo obnašal drugače kot njegovi tovariši v svojih vseučiliških razpašnostih, bo povod, da bo trpel dober glas Tereze. Kajti, je dejal, samo zelo nasilna in nasladi ustrežajoča ljubezen se zadovoljuje z eno samo žensko.

Slaba družčina, v katero se je pogreznil, pa donu Juanu tudi ni pustila niti trenutka mlru. V šolo je komaj zahajal, ali pa je, izmučen od čutja in pohajkovanja, dremal pri učenih predavanjih najslavnejših profesorjev. Nasprotno pa je bil vedno prvi in poslednji na šetališču, noči pa, ki mu jih ni mogla žrtvovati dona Tereza, je prebil v zabavišču ali kje na slabem kraju.

Neko jutro je prejel od te damice pisemce, v katerem je obžalovala, da zvečer ne more na obljubljeni sestanek. Stara sorodnica je nepričakovano prispela v Salamanko in odločili so ji Terezino sobo, sama pa bo morala spati pri materi. To prevarano upanje dona Juana ni zadelo neprijetno, ker je tako lahko prosto izrabil večer. V trenutku, ko je stopil prevzet od svojih načrtov na ulico, mu je zagrnjena ženska izročila listek. Dona Tereza ga je poslala, ker se ji je vendar posrečilo priti v drugo sobo. S svojo sestro je vse pripravila za sestanek. — Don Juan je pokazal pismo donu Garcii. Obotavljala sta se nekaj časa, nazadnje pa sta že iz navade stopila na balkon svojih ljubic in ostala pri njih.

Dona Tereza je imela na vratu dobro vidno znamenje. Ko je dobil don Juan prvikrat dovoljenje, da ga vidi, je bila to neizmerna naklonjenost. Nekaj časa ga je opazoval kot najbolj očarujočo stvar na svetu. Včasih ga je primerjal vijolici, včasih vetrnici, včasih cvetu večne deteljice. Pa občudoval je to znamenje le preveč in, dasi je bilo v resnici ljubko, se ga je kmalu naveličal.

„Velik črn madež je, to je vse,“ je vzdihoval pri sebi. „Škoda da se nahaja tamkaj. Zlomek, saj je kakor koža od špeha. Vrag naj vzame to znamenje!“

Nekoč je celo vprašal Terezo, ali se ni še nikoli pogovorila s kakim zdravnikom, kako bi se dalo to odstraniti, na kar mu je ubogo, do belne oči zarudelo dekle odgovorilo, da ni razen njega še nihče videl tega madeža in da ji je dojilja tudi večkrat dejala, da taka znamenja prinašajo srečo.

Ta večer je torej don Juan prišel zelo slabe volje na sestanek in zopet zagledal omenjeno znamenje, ki se mu je zdelo še mnogo večje kot ponavadi.

„Za zlodja, kakšna debela brazgotina,“ je premislil, ko ga je opazoval. „V resnici, prava posebnost! To je znamenje zavrženosti. S takim

je bil žigosan Kajn. Vraga mora imeti človek v sebi, da drži za svojo ljubico takšno žensko.“

Bil je do skrajnosti nasajen. Ubogo Terezo je brezmiselnost zbadal, da je jokala, in se poslovil, ne da bi ji dal roko. Z njim je odšel tudi don Garcia, ki je korakal nekaj časa molče: nenadoma pa se je ustavil.

„Priznajte, don Juan, da sva se nocoj zelo dolgočasila. Meni je povrh še vse skupaj nadležno in prav ima me, da bi o priliki poslal svojo princezino k vragu!“

„Nimate prav,“ ga je zavrnil don Juan. „Fausta je dražestna stvarica. bela kakor labud in je vedno dobre volje. Pa kako vas ljubi! V resnici, vi ste zelo srečni.“

„Bela... Naj bo! Priznam, da je bela, toda brezbarvna je proti svoji sestri kakor sova ob golobici. Le vi ste srečni.“

(Dalje prth.)

— Čevlje kupujte od domačih tovarnen tvrdke Peter Kozina z znamko Peko, ker so isti priznani najboljši in najcenejši. Glavna zaloge na debelo in drobno Ljubljana, Breg št. 20, ter Aleksandrova cesta št. 1.

Izdaja konzorcij »Ljudskega tednika«.
— Odgovorni urednik Fr. Jereb. —
Tisk J. Blasnika nasl. v Ljubljani.

Prispevajte v naše sklade!

Velika izbira otroških vozičkov, dvokoles in šivalnih stroj po ceni.

F. BATJEL, Ljubljana, Stari trg 28.

Sprejemajo se v polno popravo za email ranje z o njem in poniklanje dvokolesa, otroški vozič, šivalni stroji in razni stroji.

„TRIBUNA“

Tovarna dvokoles in otroških vozičkov.
Ljubljana, Karlovska cesta 4. — Zvonarska ulica 1.

Kupim

brzojavno drogeve iz kostanjevega in mehkega lesa, kostanjev les za tanin, bukove prage, vsako množino tramov in vseh vrst rezanega in okroglega lesa. Denar takoj. Ponudbe z obveznimi cenami in dobavnim časom pod »Prodaj« na upravo »Ljudskega tednika«.

STARE KOVINE

(BAKER, MEDENINO, ALUMINIJ itd.)
kupi po naj-ljših cenah v vsaki množini železninska tvrdka

Breznik & Fritsch

LJUBLJANA, Cankarjevo nabrežje 1.

Indus d. d.

preje Karel Pollak

tovarna

Ljubljana, Kranj, Vrhnika.

Izdeluje vsakovrstno usnje,
jermena, čevlje in galanterijsko blago.